

jibbe willems

waar

het

vlakke land

gaat

plooien

Personages

Hij

Zij

het koor van de geboortegrond / van de wortel

ons is gebleven, ons
op de geboortegrond
de woeste grond

geen bijl kapt ons de wortels af
ons lijf blijft in de heim
ons kent dus ook geen pijn
van het vertrek

enkel van verlaten zijn

ons is gebleven, ons
op de geboortegrond

sommigen van ons
omdat ons hart
ons nergens anders bracht
blijven hangen
omdat de zwaartekracht
nergens anders harder
aan ons enkels trekt
dan in het zuiden

van dit land

anderen omdat ze jaren terug
de grond al waren ingestopt
sommigen van ons
met adem in hun longen nog
neergelaten in de mijnen
verdwenen in de duisternis
en wie voor frisse lucht naar boven kwam
en geen stoflong mee naar boven nam
voor ons kwam later toch, alsnog de dood,
ons is begraven in het Pleistocene zand

ons is allen ons,
ons die is gebleven

ons is de pikhouwelen
en de zwarte vonken
ons is de rode gloed
die van de kool af straalt
ons is de warmte
in een koude nacht
ons is de zwarte koppen
van de kompels
ons komt uit de mijn gekropen
en de mijn
die kroop in ons

ons is de vaders en de moeders
ons is hun kinderen en ons is
de kinderen van hun kinderen

ons is de eeuwen bloedlijn Limburg
maar ook zij die zijn gekomen, die is ons,
de zuiderling
voor wie ons zuiden noorden was,
is opgenomen in ons dna,
de immigranten en de gastarbeiders,
de Italiaan, de Spanjaard en de Joegoslaaf,
de Griek, de Turk, de Marokkaan,
ook zij zijn ons, met bruine ogen
waarmee ze meisjesdromen binnen zogen
en snorren als borstels vol kolengruis

ons is waar de aarde heuvelt,
waar het vlakke land gaat plooiën
want hoe verder weg van Holland
hoe minder plat het leven wordt

en minder hard

ons is de taal, zo zacht,
met g's waar je in weg zakt,
ons spreekt in moerassen,

zinnen waarvan betekenis
achter de glimlach ligt,
en wanneer je niet van hier bent
zie je enkel ons gezicht

en ook is ons de volle mond
de kleverige lippen
en plakkerige vingers
van de vlaai

want de clichés, die is ons ook
en de geheime fluisteringen
in het bronsgroen eikenhout
het schreien en het schreeuwen
in de steegjes achter carnaval
de schuifelende stappen
van een processie in de regen
de echo's van het koper
van het verdwaalde dweilorkest

dat is ons, waar je ook bent,
ons is de flits in je ooghoek,
de nagalm van een verstorven kreet,
de zongedroogde herinnering
van zelfs de natste dag

want

al lukt het je
je wortels af te kappen:
als je van Limburg bent
groeit je nergens weer opnieuw

je valt niet te stekken, nee,
ons geboortegrond stroomt
als aarde door je aderen

geen ander land kan graf zijn

het maakt niet uit
waarheen je vlucht
want je komt altijd

terug

naar ons

Berlijn - De Grenzbrigade Küste Klub

hij We staan in Treptow aan de Spree op het dek van de Grenzbrigade Küste, de hipste club van Berlijn en we roken, of dat wil zeggen: ik rook, zij neemt geen trek, zij ruikt enkel aan mijn sigaret.

zij Eén trekje, één klein trekje mag toch wel?

hij Nee.

Zij is mijn verliefde. En ik ben die van haar.

zij Ja.

hij En de Grenzbrigade Küste, een verroeste patrouilleboot waarmee de Volksmarine Republiksflucht probeerde te verhinderen, is het middelpunt van een razendrap gegentrificeerde wijk.

Nog geen half leven geleden riskeerden Ossi's de standrechtelijke dood om hier niet eens zo ver vandaan te raken, nu moeten we dringen om hier te zijn.

De vluchteling van gister is de avant-garde van vandaag, staat een G&T met Russische komkommer weg te tikken.

Dat wil zeggen: ik tik ze weg, zij ruikt aan mijn drankje, maar neemt geen nip.

zij Eén slokje, één klein slokje mag toch wel?

hij Nee.

zij Ik mag ook nooit wat.

hij Nee, jij mag nooit wat.

Toch vind ik het vreemd

zij Wat vind je vreemd, mein kleiner Süße?

hij Feesten op een patrouilleboot uit de DDR.

Dat het normaal is te ontspannen op een plek waar mensen de dood zijn ingejaagd.

zij Heel Berlijn is een knekelveld,

dan mag je nooit meer ergens ontspannen.

hij Maar op deze boot zijn mensen vast gehouden, dromen tot scherven getrapt, vrijheden beperkt, hier is geleden, liefje, hier plakt leed aan elk verroest kanon en

op ieder stukje oppervlak tot glim versleten staal, benedendeks adem je de adem van wie hier gevangen is genomen.

zij Ze zullen de boot vast allang gelucht hebben.

Het is industrieel erfgoed. Het wordt niet meer gebruikt voor leed.

hij Militair erfgoed.

zij Militair-industrieel, dat valt samen, dat is één complex, het is militair-industrieel erfgoed. Dan is het niet meer erg, het gaat om esthetiek, niet om moraal.

hij Nou, ik weet het niet hoor.

zij Nou, ik wel.

Ik vind het geweldig.

Ik vind: je moet je verleden niet verstoppen, maar verwerken.

Verwerken tot een verdienmodel.

Of het nu een club in een patrouilleboot is,

een fabrieksterrein vol veel te dure lofts
of een mijnschacht met een culturele bestemming.
Hoe harder er gewerkt is, hoe beter je er kan ontspannen.
Het is prettig de geschiedenis te overwinnen met een cocktail in
de hand.

hij Ik weet zo zeker niet of de geschiedenis is overwonnen.

zij Geef me nou een slokje.

hij Je krijgt geen slok.

zij Eén slokje drijft de vrucht niet af,
dat kan niks geen kwaad.

hij Het kan kwaad tot aan z'n achttiende,
dus nu al helemaal.

zij Saai.

hij 'Militair-industrieel erfgoed.'

zij Je kan nu eenmaal geen museum maken
van elke plek die is geschonden door geschiedenis.

hij Wat is de volgende stap?
Bitterballen in concentratiekampen?
Snackbar Dachau?

zij God, jij moet er altijd weer óver gaan hè.
Natuurlijk gaan we geen bitterballen eten in
concentratiekampen.

Ik heb het niet over concentratiekampen.

Ik heb het over minder erge geschiedenis- dingen.

hij Minder erg? Standrechtelijke executies op patrouilleboten,
stoflongen in mijnschachten, allerlei soorten kankers in de
fabrieken,

dat is anders ook erg hoor, met doden en alles.

zij Maar minder doden. Dus minder erg.

hij Hoeveel doden zijn acceptabel?

zij Hou er maar over op, laten we genieten van een gezellige nacht, nu het nog kan.

hij Hoeveel lijken zijn teveel om op te dansen?

zij Dat bepaal ik toch niet?

Ik weet dat toch allemaal niet.

Ik weet alleen dat bitterballen niet goed smaken in een kamp.

Er zijn plekken waar de geschiedenis nog te scherp snijdt, waar alleen maar verliezers bestaan.

Maar ik weet niet waar die grens ligt.

En god jongen, serieus, waarom laat je dat toch altijd allemaal op je schouders drukken?

We zijn iets leuks aan het doen, kan je je politiek niet eens een avondje thuis laten?

hij Politiek?

zij Weet ik veel, je engagement. Moet dat nou altijd? Die komkommer in je gin-tonic is toch biologisch?

hij Ik weet het niet, ik denk het?

zij Laat dat dan voor vandaag maar genoeg zijn, oké?

hij Sorry, goed. Het spijt me.

zij Tjongejongejonge.

hij Het ligt aan mij, ik word soft.

zij Ja.

hij Daar kan ik toch niks aan doen? Ik krijg een kind, mijn testosteron is niet meer wat het geweest is.

zij Nee. Dat is ook zo.

Je wordt steeds meer een meisje.

hij Hou op.

zij Een mooi Rubensmeisje, met volle heupen en een handjevol boezem.

hij Nou.

zij Kom eens hier dan, lekkertje.

hij Nee.

zij Jawel, kom hier, laat me eens lekker in je billetjes knijpen.

hij Kom maar hier dan, kleine piranha,
kom me maar eens bijten.

zij Neem me mee naar bed, schone prinses,
het is al bijna twaalf uur, straks verander ik in een pompoen.

hij En dan gaat mijn telefoon.

De vijfde keer dit uur

hetzelfde onbekende nummer.

Een Nederlands nummer.

Ik wil het gesprek wegdrukken,
uit Nederland komt nooit goed nieuws,
maar ik druk verkeerd.

...

Hallo? Ja, daar spreekt u mee.

zij Kom lief, breng me naar huis,
het is al veel te laat voor mij.

hij Een vrouw dringt mijn oor binnen, haar woorden zijn digitaal versplinterd zodat ze door de lucht geschoten kunnen worden, om via zendmast en satelliet zeshonderd kilometer verderop in mijn

hoofd terecht te komen, of weet ik veel hoe het werkt, maar haar woorden blijven splinters, ze praat maar niks krijgt samenhang het is of ik zelf verkeerd verbonden ben of dat mijn verbindingen zijn verbroken, ik snap het niet.

...

Wat zegt u nou?

zij Liefje?

hij Mijn moeder, het gaat niet goed.

zij Wat is er dan?

hij We moeten naar Heerlen.

A115 (Berlijn - Potsdam)

dus wij zijn onderweg
we rijden door de nacht
we rijden door het donker van de nacht
en de nacht die is zwart
als steenkool zo zwart
en we gaan
met honderdveertig op de autobahn

geen stilstand en niet afslaan
maar in één keer rechtdoor gaan
de wegen hier zijn zo gelegd
om geen seconde te verliezen
alleen de wrijving houdt ons tegen
verder is het of we vliegen
en we gaan
met honderdzestig op de autobahn

we jagen elkaar na
in onze kooien van staal
die bliksemslag en hagelbui doorstaan
wij zijn het licht in de tunnel
en gaan enkel vooruit

we jagen rook in het rubber
en het haar op de huid
gaat recht overeind staan
wanneer ik vol gas verder spuit
we jagen vuur in de benzine
want we branden het hardst
op geraffineerde fossielen
en we gaan en we gaan
met honderdtachtig op de autobahn

de snelweg stelt gerust:
alle neuzen één kant op
er is overzicht
en zelfs als we stil staan
weten we zeker
dat we ergens heen gaan
en we gaan en we gaan
met tweehonderd op de autobahn

en de wagen draait
door zijn draaiende wielen
de aarde de andere kant op
slaat de motor af, staat de auto stil
dan zet het stille verkeer de aarde zelf stop
het is een vaststaand feit
dat de aarde niet draait
als er geen auto rijdt

dus we gaan en we gaan
met tweetwintig op de autobahn

en niks houdt ons tegen - en niks zet ons stop - en niks haalt
ons in - we liggen op kop - en niks haalt ons in - we liggen op
kop - niks houdt ons tegen - en niks zet ons stop

Rastplätze op de A115 ter hoogte van Potsdam Südost

hij Waarom stop je nou?

zij Omdat ik moet plassen.

hij We zijn nog geen half uur onderweg!

zij Maar ik moet plassen.

hij Jij moet altijd plassen.

zij Ja. Ik moet altijd plassen.

Om de drie druppels moet ik plassen.

Ik kan één slok water nemen en dan moet ik mezelf alweer afgieten alsof ik een pan piepers ben die overkookt.

En dat heeft niets met discipline te maken,
of met wilskracht. Of karakter.

Dat heeft te maken met jouw nageslacht,
met die kleine die mijn blaas omhelst

en bij elke adem die ik haal zijn armen dicht knijpt en de urine
uit mijn lichaam perst.

hij Ik snap het.

zij Er zijn twee soorten vrouwen.

De vrouwen die eerlijk zeggen dat hun zwangerschap een
lijdensweg is waarbij de kruisgang van onze lieve heer een zomers
wandelingetje door het park lijkt en de vrouwen die liegen over
die heerlijk mooie draagtijd.

hij Ga maar plassen.

zij Dank u vriendelijk.

Ze gaat plassen.

hij Zal ik anders rijden straks?

zij Geen sprake van.

hij Jij rijdt zo langzaam.

zij Ik rij precies goed.

hij Je mag hier anders veel harder hè,
je mag hier driehonderd, als je kan.

zij Driehonderd?

hij Nou ja, je begrijpt wat ik bedoel.
Jij rijdt traag.

zij Ik rij voorzichtig.

hij Ik ook.

zij Jij hebt teveel gedronken.

hij Dat valt best mee.

zij Liefje, dat ik overal een airbag meezeul
met een stootdempende hoeveelheid vrucht- water betekent nog
niet dat ik zit te wachten op een botsing. Gooi de zakdoekjes eens.
We leven niet meer alleen voor onszelf hè?
Dank je.

hij Ja, nee, dat weet ik wel,
maar we hebben haast.

zij Ja. We hebben haast.
We hadden met het vliegtuig kunnen gaan.
Maar ik mag niet met het vliegtuig.

hij Jij mag niet met het vliegtuig.

zij Dus ik mag wel naast een onbewust beschonken bestuurder met tweemaal maximum snelheid over de Duitse autobahn vliegen, maar ik mag niet met het vliegtuig.

hij Nee. Ik weet ook niet waarom, dat is denk ik iets met druk, dat de kleine eruit schiet boven de achtduizend meter, zoiets.

Ik moet jullie beschermen.

zij Ik kan mezelf beschermen. Ik bijt van me af.

hij Dat weet ik, lieve piranha, maar ik wil je graag beschermen, dat is liefde, dat je tegen je geliefde zegt: dat mag je niet.

zij Ik mag zoveel niet.

hij Ook al wordt je geliefde daar een beetje kriegel van, je doet het toch. Omdat je van haar houdt.

zij ik mag niet roken en niet drinken

ik mag geen rosbief of tartaar

ik mag geen ongewassen groente

ik mag geen rauw melks zachte kaas

ik mag geen sushi en geen oesters

ik mag geen vitamine A

ik mag geen vis die voorverpakt is

en geen filet Americain

ik mag de kattenbak niet legen

niet zomaar werken in de tuin

ik mag geen zware dingen tillen

of dansen in een regenbu

ik mag niet reizen naar de tropen

of ongezekerd klimmen

ik mag niet kooivechten of boksen
en ook geen F16 in

eigenlijk, als je erover nadenkt
is zwanger zijn nogal saai
maar gelukkig heb ik meestal
geen puf daarover na te denken
ik ben meer een vruchtdragende zombie
dan een zelfstandig denkend mens

hij Laten we maar gaan dan,
m'n moeder ligt op ons te wachten.

...

Het is ook altijd wat met dat mens,
stelt ze zich niet aan, dan overdrijft ze wel.
Misschien kunnen we maar beter omkeren,
terug naar huis rijden.

zij Lief, kijk me eens aan.

hij Wat?

zij Gaat het wel met je?

hij Het gaat prima met me, waarom zou het niet prima met me
gaan?

zij Omdat je moeder op sterven ligt.

hij Je moet het ook niet groter maken dan het is.

zij Je moeder ligt op sterven.

hij Je zal zien, komen we daar aan, springt ze uit bed alsof er
niets gebeurd is.

‘God wat leuk dat je er bent jongen, was je toevallig in de buurt?’

zij Ze bellen je niet als er niets aan de hand is.

hij Weet ik veel, ik ben geen verpleegster.

zij Het kan ieder moment gebeuren,
ze zeiden dat het vanavond waarschijnlijk gebeurt.

hij Er kan zoveel gebeuren,
er gebeurt iedere dag wel wat.

zij Dat ze dood gaat, of is,
misschien is ze al dood.

Ben je daar niet bang voor?

hij Hoe bedoel je.

zij Dringt het eigenlijk wel tot je door?

hij Ja, nou, zullen we gewoon gaan?

We hebben haast.

zij Het dringt niet tot je door.

hij Jawel hoor. Moeder, kan zo gebeurd zijn, bijna dood, haast bij,
doorgedrongen. Zo moeilijk is het niet.

zij Lieverd, je moeder is aan het sterven.

hij Dat zeg ik. Zullen we gaan?

zij Straks ben je een wees,
geen moeder en geen vader.

hij Ik wil het niet over mijn vader hebben.

zij Ik heb het toch ook niet over je vader?

hij Ik wil het er niet over hebben.

We gaan.

A2 (Potsdam - Magdeburg)

zijn moeder

Zelf ben ik nooit naar beneden geweest.

Toen ik je vader leerde kennen

waren de mijnen al bijna tien jaar dicht.

En daarbij: vrouwen kwamen er niet in.

Maar je moet het je voorstellen:

De trek met de lift, bijna een kilometer diep

af dalen met acht meter per seconde,

opeengeperst tussen de mannenlijven

terwijl het met de meter warmer wordt.

Je geeft je penning aan de opzichter

en die zegt welk pand je leeg moet maken;

waar in de pijler je moet gaan houwen.

Je vader was houwer. Hij maakte kolen los

aan het front, werkte met een afbouwhamer.

Zwaar werk. Vies werk. Gevaarlijk werk.

De pijlers konden instorten, gas kon vrijkomen,

methaangas dat kon exploderen,

koolzuurgas dat laag boven de grond zweefde

en je duizelig, verward, bewusteloos kon slaan.
Je was blij als je muizen zag,
dan wist je dat de lucht fris was
en als ze in groepen op de vlucht schoten
dan wist je dat er iets verkeerd zat.
Muizen zijn betere raadgevers dan angst.
En 's middags haalde je je boterhammen
uit het papier, waar je later je gat mee afveegde
als je je behoefte had gedaan op de strontton.
Wie maalt er om wat viezigheid, proper bestaat niet onder de
grond.

Je moet het je voorstellen, alsof het donker aan je kleeft, het
zwart komt overal, op je handen, je gezicht, je hele lijf, gruis en
stof komt tot op je geslacht, je wast het er met twintig stukken
zeep niet af, zwart dat in je ogen dringt, in je dromen dringt, je
daalt elke dag af tot in het diepst van de nacht. Tot die nacht je
hart in kruipt. En het zwart dat je hart in kruipt dat hoest je er
rood weer uit. De dood huist in de mijnen, de zwarte dood, die
grijpt je, vroeg of laat, maar eerder laat dan nooit.

Toen ik je vader leerde kennen waren de mijnen al gesloten, maar
het leek of hij nooit boven was gekomen.

Of het gruis nog in zijn snor zat, het koolzuurgas in zijn glimlach,
de kolen in zijn hart.

De mijn zat in zijn ziel, had zijn dna aangetast.

Hij moet er toen hij jong was uit hebben gezien als Marcello Mastroianni in La Dolce Vita, en voor mij, die hem pas leerde kennen toen hij vijftig was, was hij dat nog steeds.

Hij heette ook Marcello.

Marcello de Italiaan, die na de sluiting van Oranje Nassau in Nederland bleef.

Ik weet niet waarom hij niet terug wilde, of kon, hij praatte niet vaak over vroeger, zijn vader was soldaat, zijn moeder huisvrouw, meer weet ik er niet van, hij kwam uit het midden van de laars, Fontana Liri, een handvol huisjes bij elkaar gekropen op een heuveltop. Limburg deed hem denken aan zijn geboortestreek, het landschap dan, en alleen als hij in licht gemoed was.

Wat hij niet vaak was.

We vonden elkaar in ons ongeluk, ik was veertig en nog altijd vrijgezel hij vijftig en versleten we dachten allebei dat wij geen kans meer maakten op een nageslacht.

Ik had zo graag gehad dat jullie elkaar hadden leren kennen.

Star Tanksetelle bij Ebendorf (iets ten noorden van Magdeburg)

hij Alwéér?

zij Alweer ja. Ik ben een lekkend wezen, één en al druppel en drop, mijn lichaam bestaat uit honderd procent vocht met een strakgespannen velletje daar om.

Ik ben zo terug.

hij Zal ik even met je mee gaan?

zij Hoeft niet. Ik ben snel.

Ik ben zo weer terug gezwommen.

Ze gaat het tankstation binnen. Hij pakt zijn telefoon. Belt.

hij Ja, hallo. Goede avond. Of nacht, ja.

U spreekt met... precies,
u had mij gebeld over mijn moeder.

...

Is er al verandering in haar situatie?

...

Ja, ik weet dat ze op sterven ligt, maar...
wat zegt u? Voor iemand die op sterven ligt
gaat het naar omstandigheden goed?

...

Ah ja, dat is fijn om te horen.

...

Stabiel? Maar als ze stabiel is, dan, dan is er toch eigenlijk niet zoveel aan de hand?

...

Oh, stabiel bergafwaarts.

Stabiel naar het einde toe.

Ik weet niet wat uw definitie van stabiel is,

maar stabiel betekent voor mij niet 'naar het einde toe'. Stabiel betekent voor mij stilstand.

Misschien niet dat alles in orde komt,

maar ook niet dat het nog verslechterd.

U bedoelt gestaag. Gestaag naar het einde toe.

...

Jawel dat bedoelt u wel. Of bent u soms

leraar Nederlands. Nee. Dat bent u niet.

U bent verpleegster. Oh, dat bent u ook niet?

Wat bent u dan wel? Vrijwilliger!

Nou, mooi is dat, dus het leven van mijn moeder ligt in handen van een vrijwilliger!

...

Nee dat snap ik.

Nee dat snap ik.

Nee dat snap ik.

...

Het spijt me, ik ben een beetje...

Het spijt me.

...

En weet u zeker dat het, nou ja,

dat het vannacht gaat gebeuren?

...

Nee, niets is zeker, dat is waar,
maar, ik bedoel... kunnen we, eh,
valt er niets te regelen?

...

Betere medicijnen ofzo,
of een ander verzorgingstehuis,
of als ik ú nou iets toestop?

Ja, nee, u bent maar een vrijwilliger,
maar, nou ja, ik weet dat ze...
dat ze oude mensen vaak laten inslapen,
dat ze er niet echt veel moeite voor doen
omdat het financieel zeg maar niet...
niet meer rendabel is, ze betalen ook geen belasting meer, hè,
die oudjes, dus zo'n operatie verdien je er niet aan terug,
maatschappelijk gezien, maar als ik nou... als ik nou iets...

...

Wat kunt u dan wel voor haar doen?

...

Ja, dat probeer ik. Ik kom zo snel mogelijk.
Ik kan niet harder dan de tijd gaan, hè.

...

Kunt u haar in ieder geval in leven houden tot ik...

Ja, ik snap dat dat niet in uw handen ligt, maar...

Van wie zegt u? Nee, daar geloof ik niet in,

ja, dat is jammer voor mij, ja. Goed. Ja.

Doet u dat. En met u. Dag mevrouw.

Zij komt terug van de wc.

hij Ze gaat voor d'r bidden.

zij Wie?

hij De vrijwilligster.

Die gaat voor mijn moeder bidden.

zij En, helpt dat?

hij Laten we maar wat harder rijden.

A2 (Magdeburg - Hannover)

tijd is vreemd
dan duurt één seconde honderd jaar
tijd is een afspraak waar
de tijd zich niet aan houdt

hoe hard we ook rijden
we komen niet vooruit
gevangen in de vlucht naar voren
voelt dit hangen in de lucht
als eeuwigheid

en haast maakt alles trager

we jagen op de leegte
die zich voor ons openbaart
we jagen achter
onze eigen staart
we jagen en we worden opgejaagd

door de jaren die voorbij zijn
voordat je jezelf afvraagt
waar je eigenlijk naartoe gaat

of als je stilstaat - wáár je staat

Rastplätze op de A2 ter hoogte van Vinnhorst (bij Hannover)

hij Staan we stil?

zij Ja, ik moet...

hij Plassen, ja, ik weet het,
je bent een kleine Wasserbombe.

Ik lag te slapen, waar zijn we?

zij Over de helft.

hij Daar pas.

zij Flink over de helft.

hij Sta je nou naast de auto te plassen?

zij Ik durf niet te ver in dit donker.

hij Ik ben bij je.

zij Ja.

hij Ik ben altijd bij je.

Ga eens een stapje opzij, je spettert op de lak.

zij Oh, sorry.

hij Dit is precies hoe we elkaar
voor het eerst ontmoet hebben.

zij Spetterend op de lak?

hij Nee, plassend.

In Maastricht.

zij Plassend in Maastricht,
een treffende titel

voor onze liefdesgeschiedenis.

Scarlet Johanson speelt mij!

hij Jij stond op het Vrijthof,
gehurkt achter de roze vrouw
van 't Zaat Herremenieke.

zij Die met die tuba en die vogel.

hij De bombardon en de gekeelde haan.

zij Dat is toch een vogel.

hij Verkleed als een vis.

zij Een piranha.

hij Dat is toch een vis.

Alaaf!

zij Pas op, ik ga je bijten!

hij Daar staat een boete op.

zij Op bijten?

hij Urineren in het openbaar.

zij Ach, niemand zal het geloven,
een Vlaming die op een Hollands plein plast,
dat gebeurt enkel maar andersom.

hij Dit is een heterdaadje, daar hoeft niemand je voor te geloven,
alleen te zien.

zij Dan bijt ik ze de keel door.

Ik ben een piranha, zie je.

hij Je bent geen piranha.

zij Hoezo ben ik geen piranha?

Ik ben woest, oranje
en ik heb scherpe tanden!

hij Je bent Nemo, uit Finding Nemo.

zij Dat is toch een piranha.

hij Dat is een clownsvis.

Je bent een clown.

zij Oh.

hij Ja.

zij Heb je een zakdoekje?

Hij geeft haar een zakdoekje.

Zij stapt weer in de auto.

zij Als ik een clownsvis was,
waarom noem je me dan een piranha?

hij Omdat je scherp bent
en omdat je, mocht ik ooit bloeden,
meteen op me af zal schieten,
niet om me te bijten,
maar om me te stelpen.

zij Ja.

hij Kom. We gaan door.

A2 (Hannover - Bielefeld)

zij We gaan door...

Vroeger betekende dat we blijven.

hij Hoe kan we gaan door nou we blijven betekenen?

zij Als we op een feestje waren en ik zei we gaan door, dan pakte ik mijn jas en jij pakte nog een pintje.

hij Ja: we gaan door, we gaan door met het feestje.

zij Nee: we gaan door, we gaan naar huis.

hij Dat is we gaan er vandoor. Er. Van.

Ervan is het verschil tussen gaan en blijven.

zij Ik heb dat nooit begrepen.

Als ik bedoelde we blijven,

dan zou ik toch zeggen we blijven?

hij Ik weet dat soms niet.

Misschien zeg je wel altijd precies wat je bedoelt, maar ik weet soms niet of wat je zegt ook betekent wat ik bedoel. Snap je?

zij Dat versta ik niet.

hij Nou dat bijvoorbeeld. Precies dat.

Als jij zegt dat versta ik niet,

bedoel je dan dat ik harder moet praten of dat ik het nog eens uit moet leggen.

zij Je denkt dat je dezelfde taal spreekt, maar soms is de afstand zelfs groter

juist omdat het zo dichtbij lijkt.

Vlamingen en Hollanders spreken allebei

zo een andere taal dat het vreemd is

dat het allebei Nederlands noemt. Heet.

Dat het vreemd is dat je allebei Nederlands spreekt. Enerverend vind ik dat.

hij Enerverend. Dat betekent bij ons zinnen prikkelend. Als ik een enerverende dag heb gehad, dan heb ik veel meegemaakt. Dan heb ik een goede dag gehad.

zij Ik niet.

hij Nee, lieve piranha, jij niet.

zij Enerverend is bij mij dat het me op de zenuwen werkt. Héél ambetant vind ik dat.

hij Ja. Heel irritant.

Maar ook leuk.

zij Leuk!

hij Ja, leuk.

zij Jullie vinden alles leuk.

En lekker. Nou, lekker zeg. Leuk.

hij Ik ben overal in Nederland een Limburger, maar voor jou ben ik een Hollander.

zij Ik draag mijn botten aan mijn voeten.

hij Ik draag mijn botten liefst in mijn lijf, lieve piranha.

zij Ik zeg piranha, jij zegt piranja.

hij Omdat je het zo uitspreekt.

zij Ik niet. Het is geen limonade.

hij Nee. Het is een vis.

zij Als wij klappen praat ik terwijl jij slaat.

Als we lopen stap jij terwijl ik ren.

Wanneer jij snurkt en ik daarover zeur

zijn we beiden aan het zagen.

hij Ik snurk nooit.

zij Dan zeur ik nooit.

Ik poep graag samen.

hij Hè bah, dat doe ik toch liever in mijn eentje.

zij Mijn moeder had me zo gewaarschuwd,

toen ik in Maastricht ging werken:

je komt niet thuis met een Hollander.

hij Ik ben geen Hollander.

zij Toch mag ze je graag hoor.

hij Ik ben geen Hollander.

zij Nee. Nauwelijks een Hollander,

maar dat ziet mijn moeder niet.

Familie, ook zoiets,

wij bouwen liefst ons huis

in onze ouders' achtertuin.

Een Hollander stapt zo snel hij kan

ver bij hen vandaan.

...

Ik heb je moeder zelfs nog nooit ontmoet.

Rastplätze op de A2 ter hoogte van Bröninghausen (bij Bielefeld)

zij Waarom heb ik je moeder eigenlijk nooit ontmoet?

hij Als we niet opschieten dan zal dat ook niet gebeuren.

zij Waarom stoppen we dan?

Ik hoef niet te plassen.

hij Ik moet. Ja. Mijn blaas is ook
geen bodemloze put.

zij Kijk uit, je spettert op de lak.

hij Bij mij is dat niet erg, d'r zitten minder hormonen in mijn
plas, de hormonen,
die zijn slecht voor de lak.

zij Waarom is ze nooit bij ons langs gekomen?

hij Wie?

zij Je moeder.

hij Ik heb liever niet dat we over mijn moeder praten terwijl ik
mijn penis in mijn hand heb.

zij Je ontwijkt de vraag.

hij Mijn moeder is in vierenvestig geboren,
de haat voor Duitsers is bij haar genetisch vastgelegd, die was
met geen stok de grens over te krijgen. Geen enkele grens, trou-
wens, zelfs niet de gemeentegrens. Het had geen zin gehad om
haar uit te nodigen.

zij Wij hadden toch bij haar op bezoek kunnen gaan.

hij We hadden het te druk.

zij Ja. Wij hadden het te druk.

hij We gaan nu toch.

zij Ja. Nu. Beetje laat.

hij Beetje laat, ja.

Ik was liever nooit gegaan.

D'r zit iets in de lucht, daar,

of iets niet, te weinig zuurstof,

het is of ik daar nooit genoeg adem krijg.

zij In Limburg?

hij Ik neem afscheid, regel zo snel mogelijk wat er geregeld moet worden en dan gaan we weer naar Berlijn. Naar de beschaving.

Der Zivilisation.

zij Ik weet het niet hoor.

hij Wat weet je niet?

zij Of we zo snel weg kunnen.

Voordat je moeder goed en wel begraven is en je alles geregeld hebt zijn we wel een tijdje verder.

hij Ja, en?

zij Ik weet niet of ik het nog zo lang red.

hij Hoe bedoel je?

zij Wat denk je dat ik bedoel?

hij Nee.

zij Jawel.

hij Nee, kleine piranha, nee.

zij Dat zijn natuurwetten, liefje, biologie.

Daar kan je niet mee discussiëren.

hij Ik wil niet dat mijn kind daar geboren wordt.

Als dat het risico is, dan keren we nu om.

We zijn halverwege, nu kunnen we nog terug.

zij Doe niet zo raar.

hij Ik wil het niet.

zij Nou ja.

hij Je snapt het niet.

Iemand die zich los heeft geweekt die kan niet meer terug
geplant worden in zijn geboortegrond. Ik ben weg, ik heb een
ander leven gekozen, ik kan niet meer terug.

Dat is onontkoombaar.

zij Je overdrijft.

hij Ik overdrijf niet.

zij Je bent emotioneel.

hij Ja. Ik ben emotioneel.

Je wil van mijn zoon een Limburger maken!

zij Er zijn ergere dingen.

hij Ja. Het kan nog altijd een mongooltje zijn.

zij Dat mag je niet zeggen.

hij Nee, sorry, je hebt gelijk, dat is veel minder erg.

zij Je moet daar niet mee spotten.

hij Het is predestinatie,

wie in Limburg wordt geboren

kan nooit een kwartje worden,

je moet ervan weglopen,

je moet jezelf overwinnen

maar dan kan je dus ook nooit meer terug

want dan doe je een stap terug.

Je kan niet...

zij Lieverd, rustig nou,
het is maar een geboorteplaats
een paar letters in je paspoort,
het stelt niets voor.

hij Als ouders zeg je tegen je kinderen
je kan alles worden wat je wilt,
als je maar gelukkig bent. Je kan...
de grootste voetballer worden die je bent,
de beste zanger die je kent, en de volgende dag,
de volgende dag kan je president worden.

Van Amerika! Je mag je dromen volgen.

Maar daar niet! Niemand durft
hardop te dromen. Niemand durft daar
president van Amerika te worden.

Het is niks en het wordt nooit wat,
als je voor een dubbeltje geboren bent,
nou ja, als je geen pech hebt
dan wordt je niet al te snel een stuiver.

Dat zit daar ingebakken.

Ik heb zoveel moeite gedaan
om te ontsnappen aan dat land,
ik ben ontsnapt! En nu dat kreng
op sterven ligt, lukt het haar toch
me terug te zuigen, naar het zuiden!

Die... emotionele magneet!

zij Misschien moeten we even...
misschien moeten we verder rijden.

hij Mijn moeder, ja, ze is oud,
maar ze is altijd oud geweest,
dus dat is geen excuus!

Zelf is ze nooit onder de grond geweest,
toch drukken die aardlagen haar neer,
drukken die tonnen steenkool
op haar schouders.

Ik ken haar niet anders
dan voorovergebogen.

Alsof de aarde haar
bij de enkels vast heeft gegrepen.

Zij heeft nooit kunnen ontsnappen,
niet aan haar leven,
niet aan haar lot,
niet aan zichzelf.

Ze is in de ellende van haar ouders gestapt
maar dan zonder de trots.

Weet je dat kinderen van oorlogsslachtoffers
zelf ook getraumatiseerd kunnen raken
van de oorlog die ze niet hebben meegemaakt?

Via hun ouders? Nou, dat heb ik ook,
ik ben een tweede generatie mijnkind.

Ik dacht dat ik het land
dat zijn kinderen nog levend
in het graf stopt

achter me had gelaten,

maar mooi niet,

het zuigt me terug

het land zuigt je altijd weer terug.

zij Het is alsof je getraumatiseerd bent.

hij Ik ben op tijd weg gegaan.

zij PTLIS.

Post Traumatisch Limburg Syndroom.

hij Het is niet grappig.

zij Alsof er prikkeldraad om de provinciegrens ligt,

schuttersputjes rond de Maas gegraven,

de zuidelijke oorlogszone, het front tussen Mook en Eijsden en

jij, arme vluchteling,

uit huis en haard gedreven door chemische wapens met een

zachte g, jij neemt die oorlog altijd met je mee.

hij Nee. Ik ben ontsnapt.

Aan mijn grond,

aan mijn moeder,

aan mijn vader.

zij Je vader?

hij We hebben het niet over mijn vader.

A2 / A1 (Bielefeld - Leverkusen)

zijn moeder

We waren de rijkste provincie van Nederland,
ze sluiten de mijnen en poef: achterstandsgebied.

En wat kwam er in de plaats?

Elastiekjesfabriekjes.

Paperclipfabriekjes.

De meest vreemde fabriekjes

om het hoofd maar boven water te houden.

Limburg was de trots van Nederland

en dan moet je opeens elastiekjes gaan maken.

Of auto's. Dat is toch ook nooit

een levensvatbare industrie geweest.

Langzaam maar zeker

werden we opgegeven,

vergeten. Weggezakt

in het afvoerputje van het land.

De wereld ging van kolen naar gas

en je kan je kop wel in een oven steken,

maar met kolen is het lastig zelfmoord plegen.

Zelfs dat konden we niet.

Je vader was toen al kapot,

die heeft geen paperclip meer in elkaar gedraaid, hij was stuk,
maar ik dacht dat ik

tussen de barsten zijn warmte voelde sijpelen,
alsof er kolen in zijn borstkas gloeiden.

Ik dacht dat het melancholie was.

Ik dacht dat ik zijn scherven
wel bij elkaar kon vegen.

Ik dacht dat ik zijn lijm kon zijn,
of dat ik hem met jou kon lijmen.

Oh jij, jij was zo'n verassing.

Ik was veertig toen ik in verwachting raakte,
veertig! Nooit verwacht dat dit lijf

nog levendbarend was,
nooit gedacht dat ik nog
vol van jong kon raken.

Ik heb lang gevreesd
dat er iets mis met je was,
ben tot je tweede bang geweest
dat je misschien down had,
of een of ander
ander geestelijk gebrek.

Neem het me niet kwalijk,
het was niet om wat je deed
of hoe je eruit zag, het was
om dat oude lijf van mij,
dat zo'n klein wonder

uit had weten persen.
Ik kon het niet geloven.
Ik dacht dat wij hem konden lijmen,
maar wie stuk is blijft stuk
en wie niet gered wil worden
die blijft volharden in zijn ongeluk.
Zijn ongeluk was zo aantrekkelijk.
Jij bent ook aantrekkelijk, jongen,
ik hoop niet dat je ongelukkig bent,
maar als je het bent, heb je het
van hem. Net als de muziek in je stem,
dat is Italiaans hè. Ook van hem
heb je de angst en de afkeer
van het duister en de diepte,
en de vlucht die in je ogen staat
die komt ook bij hem vandaan.
Jij bent weggekomen, jongen,
jij hebt dit land kunnen verlaten.
Ik wou dat je vader je had leren kennen
voor hij stierf, maar hij hoestte zijn hart uit,
haalde zijn laatste adem met een piep
en werd, tien jaar na de sluiting toch
nog door de zwarte dood gegrepen.
Meer dan duizend kilometer
van zijn Italiaanse geboorteplaats
ligt zijn Limburgs graf. Of graf,
hij had geen wortels meer, vond hij,

dus hoorde hij ook niet in de grond,
hij wilde dat zijn as over de heuvels
werd gestrooid, zodat hij op de wind
tussen zijn eindstation en de plek
waar hij begon kon waaien.

Wat heeft hij achtergelaten?

Een zoon die hij nooit heeft ontmoet,
de verkoelde warmte van tonnen kool
en een lichaam als as over de velden.

Niet veel, al met al, maar misschien genoeg.

Raststätte Remscheid (op de A1 voor Leverkusen)

Zij komt terug van binnen.

zij Ik heb koffie voor je meegenomen.

hij Dank je.

zij Als je wil kunnen we ook even stoppen,
iets eten. Ze hebben Wiener schnitzel.

hij Als ontbijt?

Ik heb geen honger.

zij Je moet wel wat eten.

hij Ik heb geen honger.

zij Nee.

hij Ik ben moe.

zij Drink je koffie.

hij Gaan we?

zij Nog even. Even de benen strekken.

Ik denk dat de zon opkomt

wanneer we de grens over gaan.

hij Staat dat ergens symbool voor? Dat het
een metafoor is? Dat het een nieuwe dag is,
het leven gaat door.

zij Nee hoor. Alleen een constatering.

Het is lang geleden dat we zo lang op zijn gebleven dat we de zon
op zagen komen.

hij We worden oud piranha.

zij Nee.

hij Oude, saaie mensen.

Ooit waren we kinderen
nu nemen we de plaats van onze ouders in.

En alles wat we anders wilden doen,
doen we precies hetzelfde.

zij We worden volwassen.

hij We worden saai.

Liefde is geen avontuur,
liefde is eigenlijk vreselijk saai.

zij Dan vind ik het niet erg om saai te worden.

hij Ik ook niet, piranha, ik ook niet.

zij Als we vroeger op vakantie waren
en we reden terug naar huis -
altijd in één ruk terug naar huis,
vanuit Frankrijk zonder te stoppen,
of in mijn herinnering dan, zonder te stoppen,
in één nacht reden we terug naar huis
en dan kwamen we aan met zonsopkomst.
Ik hield van vakantie,
maar ik hield ook van thuiskomen.

Dat was ook Limburg hè.

hij Belgisch Limburg. Dat is anders.

Dat is geen Nederland.

zij Nederlands Limburg is ook geen Nederland.

hij Nee, nou ja, Belgisch Limburg al helemaal niet.

zij Misschien. Maar het zijn dezelfde heuvels,

het is dezelfde lucht en onder de grond lagen dezelfde kolen. Zo vreselijk zou het niet zijn,

om terug te keren.

hij Er is geen terug,

er is alleen maar weg.

zij Deze weg gaat anders wel mooi terug.

hij Haha.

zij Ik weet niet of opgroeien in een grote vreemde stad nou per se

goed is voor een kind. Terwijl, bij ons, iedereen zei elkaar gedag

op straat. De mensen waren warm, niet te hip om hoi te zeggen.

Ze keken je niet weg wanneer je het verkeerde kapsel had, maar

heetten je welkom.

Als we straks binnen rijden staat het al langs de weg: ‘de

Limburgers heten je welkom’.

hij Je klinkt als een reclamefolder.

zij Stel je toch voor lief, een huisje in de heuvels,

het gras is altijd groen, behalve in de winter

wanneer we met de slee naar beneden sjezen

door het glooiend landschap met uitzicht op de kerk. In de velden

achter ons huis staan schapen en een paard en we worden niet

wakker met de wekker of met het eeuwige verkeer, maar met het

gefluit van vogels. Dat zijn herinneringen waarin ik wel wil wonen.

hij De herinnering heeft de slechte dagen uit je geheugen

gefilterd.

In jouw jeugd scheen elke ochtend de zon,

zongen de leeuweriken je iedere middag toe
en gleeed je nacht na nacht in een rustige slaap.

Jij herinnert je alleen de goede dingen,
alsof je verleden één lang luilekkerland was.

Maar bij mij, als je mijn goede dagen achter elkaar zet, dan
bestaat mijn jeugd maar uit een paar weken.

zij Heb je dan niks positiefs te zeggen?

hij Ik herinner me de geur van carnaval, het zuur van schraal bier
en zweet van te dicht op elkaar geplakte geschminkte en verklede
lijven.

Een prettige geur.

De eerste kus van Shirley
die aan de Lindelaan woonde.

En dat het altijd warmer was
dan in de rest van het land;

op de weerkaart van het journaal
stonden de hoogste temperaturen

in Limburg geschreven.

zij Zie. Dat is al iets.

hij Twee graden verschil waar je niets van merkte.

Een belofte die niets waard was.

En Shirley kuste iedereen, dat had geen enkele betekenis.

zij Jij bent zo bezig met de breuk dat je geen oog hebt voor wat
bindt, je breuk met het verleden legt een sluier over de toekomst,
je breuk met je geboortegrond legt een grens om je heen, en door
je breuk met je vader...

hij We hebben het niet over mijn vader.

zij Waarom hebben we het niet over je vader?

hij We hebben het niet over mijn vader.

zij Lieverd, ik...

hij Ik rij wel.

Laatste loodjes, liefje.

We gaan.

A1/A4 (Leverkusen - Heerlen)

Ze zijn aangekomen in Heerlen. Ze blijven in de auto zitten. Lange stiltes.

zij We zijn er.

hij Ja.

zij De zon schijnt.

hij Ja.

zij Zullen we naar binnen gaan?

hij Ja.

bij zijn moeder

hij Hij zou haar mee nemen naar Rome,
de Trevifontein. En ze zou,
als Anita Ekberg in La Dolce Vita,
door het water waden.

Zij zou hem wenken en hij,
hij zou naar haar toe komen
en ze zouden kussen.

Hun hele leven
is bij droom gebleven,

alleen ik ben tastbaar.

zij Hoe heette hij?

hij Mijn vader? Marcello.

Dat weet je toch.

Marcello.

zij En zijn achternaam?

hij Rubini. Marcello Rubini.

zij Uit Fontana Liri.

hij Daar kwam hij vandaan, ja.

zij En hij werkte in Oranje Nassau.

hij Ja. Wat zit je vol met vragen.

zij Kennen ze hem daar?

hij Kennen ze hem daar?

zij Zijn naam. Hebben ze die daar?

hij Hoezo hebben ze die daar,
die mijnen zijn allang gesloten,
natuurlijk hebben ze die niet,
die hebben niets.

zij Die hebben ze niet in het archief?

hij Het archief, wat zegt dat nu,
tegenwoordig is alles computers, ja,
maar in die jaren maakten de mensen
gewoon nog fouten hoor. Vergaten ze dingen.
Namen opschrijven, bijvoorbeeld.

zij Maar hij moet toch wel opgevallen zijn,
zoveel Italianen waren er toch niet?

hij Nee. Zoveel niet. Maar zij hoefde er maar één.

zij Hoe heette Anita Ekberg,
in La Dolce Vita, wie speelde zij?

hij Sylvia. Het wonder uit het Noorden,
de ongrijpbare blondine, die genoeg heeft
van haar saaie, dronken kerel
en met een exotische Italiaan
door de Romeinse nacht danst.

zij En hoe heette die exotische Italiaan?

hij Ik snap dat je vragen hebt lieverd,
ik zou niets liever willen dan dat ik
alle antwoorden had, of liever nog,
dat mijn vader ze kon geven, maar het leven...
Het leven plooit zich niet naar wat wij willen.

zij Die heette Marcello Rubini.

hij Je haalt dingen door elkaar.

zij Lieverd...

hij Toeval kent vreemde wegen.

zij Lieverd...

...

hij Hij had zich verkleed als koppel,

met helm en een zwart geschminkt gezicht,

Ze wist niet wie er achter het duister zat.

Het deed er ook niet toe, ze heeft mij er aan over gehouden.

Dat is het enige. Meer doet er niet toe.

Ze was veertig en raakte zwanger.

Daar had ze niet meer op gerekend.

Meer doet er niet toe. Hij gebruikte geen geweld. Niet veel.

En vreemd genoeg was ze hem dankbaar,

de man die haar in het donker verraste en...

ach, het was vastelaovendj, de grenzen zijn

dan dunner dan normaal en de rest heeft de tijd in nevelen gehuld.

Ze zou nu niet meer weten wie wie nou eigenlijk heeft overweldigd.

Ze wilde het misschien toch zelf, zoiets lok je uit, dacht ze,
misschien, het doet er ook niet toe, niet meer.

Ze weet alleen dat ze naderhand niet blijven kon.

Het was geen plek en geen tijd voor ongehuwde moeders of
schandalen, en erger nog, mijn verwekker, ze wilde...

Het kon iedereen zijn, ze wilde hem niet tegenkomen.

Mijn verwekker, ja, die liep nog ergens rond,
maar een vader... die moest ze zelf verzinnen.

Heerlen Ziekenhuis

hij Mamma, ik ben er.

zij Ze ligt er mooi bij.

Rustig.

Ze ligt er rustig bij.

hij Alsof ze al dood is.

zij Ze is nog niet dood.

hij Nee.

zij Je kan afscheid nemen.

hij Die hoort me toch niet meer.

zij Dat weet je niet.

hij Wat moet ik zeggen?

zij Dat weet ik niet.

hij Het heeft toch geen zin.

zij Ik denk dat ze op je heeft gewacht,

om afscheid te nemen,

dat ze pas gaat als jij gedag hebt gezegd.

hij Nou, lekker morbide dan.

Dus als ik afscheid neem,

dan gaat ze dood.

zij Lieverd, ze gaat sowieso dood.

hij Mamma, ik ben er.

Ik ben teruggekomen.

Ik ben thuis.

Hoor je me?

Ik ben thuis.

Het is goed zo.

Je mag gaan.

Je mag naar pappa gaan.

In Rome.

Hij wacht op je,

bij de Trevifontein.

Jullie gaan dansen.

Heerlen

zij Wat wil je nu doen?

hij Nog even blijven.

zij Ja?

hij Nog even, piranha.

zij Dat is goed.

Dan blijven we nog even.

hij Ja.

Waar het vlakke land gaat plooiën ging bij Toneelgroep Maastricht in
première op
30 augustus 2015 in De Bordenhal, Maastricht

Spel: Joke Emmers en Servé Hermans

Regie: Michel Sluysmans

Muziek: Servé Hermans & Het ZUIDEN
(Edwin Van Der Burgt, Bruno Ravelingien en Tijn Driessen)

Sopraan: Lies Verholle

Dramaturgie: Frans Hendrickx

Regie-assistentie: Letizia Rompelberg

Decor: Flup Beys en Luc Goedertier

Kostuums: Marta Stoffels

Licht: Sander Salden

Techniek: Femke Diemer en Benjamin Provoost

Productie: Puck Boelaars en Frans Hendrickx

www.toneelgroepmaastricht.nl

Jibbe Willems (Arnhem, 1977) is afgestudeerd aan de Toneelacademie Maastricht.

Als toneelschrijver werkte hij onder andere voor het Nationale Toneel, Oostpool, De Utrechtse Spelen, Het Zuidelijk Toneel, Frascati, De Toneelschuur en Toneelgroep Maastricht.

Zijn werk is vertaald en opgevoerd in Rusland, Brazilië, Zuid-Afrika, Duitsland, Spanje, Suriname en zelfs België. Iedere maand is hij te zien in de satirische theatershow *De Orde van de Dag* en in 2015 trad hij aan als huisschrijver van Toneelgroep Maastricht.

www.jibbewillems.nl

Toneelwerk

*Othello** - een vrije vertaling - 2015

*Motief knokpartij bruiloft nog steeds onbekend** - 2015

*Waar het vlakke land gaat plooiën** - 2015

*Leo & Lena** - 2014

*The Truth About Kate** - 2014

En Hier Is Lijf - 2014

*Naar de hemel wijzen** - 2013

Conversations with my Mother - 2013

Gluren - 2013

Het Water en de Wees - 2013

Kid Dynamite - 2013
Tussentijd - 2013
Lachgas - 2012
Kabel - 2012
Raven - 2012
Noem hem Pinokkio - 2012
Vrije val - 2012
De Achtste Dag - 2012
Nachtmis - 2012, 2011, 2010
Mis voor ongelovigen - 2011
Eindland - 2011
Oscar en zijn moeder - 2011
Iets om van te huilen - 2011
Een goed mens - 2011
Verzet in vreedstijd - 2010
Te koop: schrijver - 2010
Barry - 2010
Texel/Texas - 2010
MAC - 2009
JE KAN JE NIET VERSTOPPEN DOOR JE OGEN DICHT TE DOEN - 2008
Schrikkeluur - 2008
De negende cirkel - 2008
Pop - 2008
Taxi - 2008
Antigone - 2008
Apocalypso - 2008
Tekst en eten - 2008

Scharrel - 2008

De Rattenvangster - 2007

TestosterTony - 2007

Roest - 2007

Zee van gras - 2007

Lola - 2007

Terrorisme voor beginners - 2006

Route du Soleil - 2006

Galaxica - 2005